

۱۵۱۴۱/۱۴

روانشناسی اخلاق

نویسندگان:

نورالدین سهرابی

زینب محمدزاده

سرشناسه	:	سهرابی، نورالدین، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	روانشناسی اخلاق / نویسندگان نورالدین سهرابی، زینب محمدزاده.
مشخصات نشر	:	تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۶ ص.
شابک	:	978-600-482-078-3
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	اخلاق -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	:	Ethics -- Psychological aspects
موضوع	:	رشد اخلاقی
موضوع	:	Moral development
شناسه افزوده	:	محمدزاده، زینب، ۱۳۶۹ -
رده بندی کتب	:	۱۱۷۰ س/۹۹۹ BJ۴۵
رده بندی دیویی	:	۱۷۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۴۱۹۰

نام کتاب	:	روانشناسی اخلاق
نویسندگان	:	نورالدین سهرابی - زینب محمدزاده
طراح جلد	:	آرش جهانی
صفحه آرا	:	اکرم ملک نژاد
تیراژ	:	۱۰۰۰
نوبت چاپ	:	اول ۱۳۹۷
قیمت	:	۱۴۵۰۰ تومان
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۰۷۸-۳

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن تماس: ۶۶۴۰۲۷۲۲

WWW.NedayeKarafarin.ir

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول: تاریخچه ی روانشناسی اخلاق
۱۱.....	مقدمه
۱۲.....	نظریه ی بالدوین: رویکردی اجتماع محور
۱۳.....	نظریه ی دورکیم: اخلاق از منظر جامعه شناسی
۱۶.....	نظریه ی فروید: رویکردی بدبینانه به ماهیت رفتار اخلاقی
۲۰.....	رفتار اراس: رویکردی خنثی به اخلاق
۲۱.....	روانشناسی انسان گرا: رویکردی مثبت به ظرفیت های اخلاقی انسان
۲۵.....	رشد اخلاق از دیدگاه اریکسون
۲۷.....	رویکرد سامون و اولیئر
۲۹.....	نظریه ی هوش اخلاقی راس: کلز
۳۱.....	فصل دوم: مروری تفصیلی بر مبانی چند رویکرد مطرح در روانشناسی اخلاق
۳۱.....	مقدمه
۳۱.....	نظریه ی پیاز: اولین نظریه ی جامع و اختصاصی در مورد رشد اخلاقی
۳۵.....	نظریه ی رشد استدلال اخلاقی کلبِرگ
۳۵.....	مراحل رشد اخلاقی از دیدگاه کلبِرگ
۳۸.....	ارزیابی نظریه ی کلبِرگ
۴۳.....	نظریه ی مبانی اخلاقی (MFT)
۴۶.....	نظریه ی رست
۴۸.....	مفهوم طرحواره های اخلاقی: جایگزین سطوح و مراحل کلبِرگ
۵۱.....	فراتر از استدلال: سایر مؤلفه های رفتار اخلاقی
۵۴.....	ارزیابی نظریه ی رست
۵۴.....	نظریه ی رشد اخلاقی گیز
۵۷.....	مراحل ناپخته یا سطحی رشد اخلاقی
۵۸.....	مراحل پخته یا عمیق
۶۰.....	رشد وجودی

۶۱.....	مکانیزم های تحولی و انحرافات تحولی در رشد اخلاقی از دیدگاه گیبز.....
۶۳.....	نقاط قوت نظریه ی گیبز.....
۶۵.....	انتقادات وارد شده به نظریه ی گیبز.....
۶۷.....	فصل سوم: روانشناسی اخلاق نوین- مروری بر بعضی از مباحث پژوهشی مهم
۶۹.....	قرن بیست و یکم.....
۶۹.....	مقدمه.....
۶۹.....	اخلاق در دوره ی بزرگسالی.....
۷۱.....	ارتقاء اخلاق از طریق آموزش.....
۸۳.....	و. ب. دان: یک سازه ی شخصیتی اخلاقی.....
۸۵.....	حساسیت اخلاقی.....
۸۶.....	حساسیت اخلاقی از دیدگاه روانشناسی اخلاق.....
۸۹.....	۱- قابلیت هایی برای آگاهی اخلاقی.....
۹۱.....	خودآگاهی.....
۹۲.....	دیگر آگاهی: دیدگاه گیری همای و مراقبت.....
۹۶.....	۲. فرهنگ و حساسیت اخلاقی.....
۹۸.....	۳. جهان بینی شخصی و حساسیت اخلاقی.....
۱۰۰.....	۴. خودپنداره و حساسیت اخلاقی.....
۱۰۵.....	۵. تصور فرد از اخلاقی بودن در لحظه ی حاضر.....
۱۰۸.....	شدت اخلاقی.....
۱۱۴.....	هیجانات اخلاقی.....
۱۱۶.....	دیگری پذیری نامشروط:.....
۱۲۱.....	فصل چهارم: آینده ی روانشناسی اخلاق.....
۱۲۱.....	مقدمه.....
۱۲۱.....	شخصیت و اخلاق.....
۱۲۲.....	آموزش و پرورش و اخلاق.....
۱۲۳.....	توجه به متغیرهای میانجی و اثرات غیرمستقیم بر رشد اخلاق.....
۱۲۴.....	اخلاق و روانشناسی عصب نگر.....

۱۲۵.....	ژنتیک و اخلاق
۱۲۷.....	هشیاری و اخلاق
۱۲۸.....	نقش ادراک و توجه در اخلاق
۱۲۹.....	قوه ی تجسم و اخلاق
۱۳۰.....	تفاوت های فرهنگی در رفتار اخلاقی
۱۳۳.....	فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه

شاید بسیاری ما با صحنه‌هایی مواجه شده‌ایم که فردی جان خود را به خطر می‌اندازد تا افراد دیگری د، سلامت و امنیت و رفاه باشند. این موارد که معمولاً تحت عنوان ایثار نام می‌گیرند، این مفهومی است که ما آن را رفتار اخلاقی می‌نامیم. ولی رفتار اخلاقی همیشه با این حد برجسته و خطرناک نیست، حتی تعارف کردن یک شکلات توسط یک تربیت‌یاب دبستانی به دوست خود نیز یک رفتار اخلاقی محسوب می‌شود. تعاریف مختلف و متعددی تا کنون از اخلاق و رفتار اخلاقی ارائه شده است. این مفهوم، خاص یک رشته نیست و بسیاری از رشته‌های علمی و فلسفی و مذهبی در مورد آن، مبانی طری و پژوهشی گسترده‌ای را ارائه کرده‌اند. برجسته‌ترین و شناخته شده ترین این رشته، علم مذهب، فلسفه، جامعه‌شناسی و روانشناسی است. البته بسیاری از رشته‌های دیگر نیز مانند رفتارشناسی، قوم‌نگاری، بازرگانی، اقتصاد و ... مفهوم اخلاق را ارائه کرده‌اند. به طر کلی اخلاق، بخش مهمی از هر رشته‌ی تحصیلی که با انسان و حتی با حیوانات سروکار دارد، محسوب می‌شود. به طوری که حتی پژوهشگران رشته‌های جانورشناسی و روانشناسی حیوانی نیز ملزم هستند که مبانی اخلاق پژوهش در کار با حیوانات را به خوبی بیاموزند و به کار بگیرند.

بنابراین نمی‌توان در تعریف اخلاق، به یک تعریف جامع و مانع که مورد قبول رشته‌های مختلف و حتی متخصصین یک رشته‌ی واحد باشند، بسنده کرد. لذا ما در این کتاب، به یک تعریف کاربردی و ساده که با نظریات شاخص روانشناسی اخلاق نیز سازگار باشد، می‌پردازیم. ما اخلاق را به عنوان مجموعه طرحواره‌های شناختی،

هیجانی و رفتاری تعریف می‌کنیم که فرد را به انجام رفتارهای مطلوب و پرهیز از رفتارهای نامطلوب، سوق می‌دهد. تعریف رفتارهای مطلوب و نامطلوب می‌تواند بسیار گسترده باشد و بستگی به بافت نظری‌ای دارد که براساس آن می‌خواهیم مفهوم اخلاق را توضیح دهیم. ولی چیزی که مورد اتفاق نظر اکثر نظریات روانشناسی اخلاق است، این است که رفتار مطلوب اخلاقی، به رفتارهای یاری رسان، همدلانه و حمایتگر اشاره دارد و رفتارهای نامطلوب به لحاظ اخلاقی، رفتارهایی هستند به اشکال مختلف، ممکن است برای افراد دیگر یا اجتماع، آسیب‌زا باشند. البته این تعریف از یک سو بسیار کلی و از سوی دیگر، بسیار ساده است، ولی با مبانی کلی و زیربنایی بسیاری از نظریات مطرح روانشناسی اخلاق، همخوانی دارد. این تعریف، در اینجا صرفاً برای تفهیم موضوع کلی این کتاب، ارائه شد ولی به طور کلی، بهتر است از یک تعریف مطبوع‌تر با نام اخلاق و رفتار اخلاقی اجتناب شود. در عوض بهتر است که تعریف اخلاق را در مفهوم مطالعه‌ی هریک از رویکردهای روانشناسی اخلاق، در چارچوب همان نظریه، مد نظر قرار ده‌د.

اگرچه شاخه‌های علمی بسیاری در مورد اخلاق، نظریات جامعی را ارائه کرده‌اند، ولی اخلاق را نمی‌توان متعلق به یک حیطه‌ی خاص دانست. واقعیت این است که تمام این نظریات از جمله فلسفی، روانشناختی و جامعه‌شناختی، به نوعی صحیح هستند زیرا اخلاق در واقع یک مفهوم چندبعدی است که عوامل مختلفی می‌توانند روی آن، تأثیرگذار باشند و لذا از ابعاد متعددی قابل بررسی است. آنچه که در این کتاب، ارائه می‌شود، عمدتاً رویکرد علم روانشناسی به مفهوم اخلاق است. در علم روانشناسی، این موضوع تأیید شده است که اخلاق، یک سازه‌ی تحول‌ناپذیر روانشناختی است. یعنی از بدو تولد، ظرفیت رفتار اخلاقی در همه‌ی کودکان جهان وجود دارد و این ظرفیت با رشد توانمندی‌های روانشناختی، به‌ویژه رشد حیطه‌های شناختی، تحول می‌یابد و کامل‌تر می‌شود. البته در علم روانشناسی به جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی اخلاق نیز تأکید بسیار شده است. در واقع، اخلاق در نظام روانی انسان، به منزله‌ی یک استعداد تحولی است که لازم است توسط یک محیط حمایت‌گر و غنی اجتماعی، شکوفا شود و رشد پیدا کند.

علم روانشناسی، قضاوتی در مورد ارزشیابی ماهیت و محتوای قضاوت‌های اخلاقی نمی‌تواند ارائه دهد. منظور، منشأهای ماورایی خوب و بد اخلاقی است که معمولاً در فلسفه، ادیان، مذاهب و رویکردهای معنوی، تبیین می‌شوند. در واقع روانشناسی، یک علم تجربی است و در حیطه‌ی روانشناسی اخلاق نیز تنها به ارائه‌ی الگوهایی که به صورت جهانشمول در افراد مشاهده شده است، می‌پردازد. روانشناسی اخلاق، می‌تواند نشان دهد که افرادی که به لحاظ روانی سالم هستند، معمولاً از چه الگوهایی از رشد اخلاقی و رفتار اخلاقی برخوردارند، ولی قضاوت در مورد محتوای عقاید اخلاقی افراد، در حیطه‌ی علم روانشناسی نمی‌تواند باشد. به عنوان مثال، پژوهش‌های علمی روانشناسی در سال‌های اخیر، از این ایده حمایت کرده‌اند که افرادی که دارای عقاید مذهبی یا معنوی هستند، به احتمال بیشتری به مراحل بالاتر رشد اخلاقی می‌رسند، اما قضاوت در مورد محاسن یا عقاید مذهبی یا معنوی، در حیطه‌ی علم روانشناسی نیست و با روش‌های این علم تجربی، قابل بررسی نمی‌باشد.

یکی از مزایای کتاب حاضر، این است که در این کتاب، سعی شده است تا مبانی روانشناسی اخلاق براساس آخرین مقالات علمی و پژوهش سطح اول جهان، ارائه گردد و آخرین بازنگری‌ها در هریک از نظریات به همراه نقدهای مختلف، ارائه گردد. همچنین کتاب حاضر سعی کرده است تا با یک دید علمی به این موضوع نگاه کند و علاوه بر ارائه‌ی مدل‌های نظری و پژوهشی دانشجویان را با بعضی از روش‌های سنجش کمی در حیطه‌ی روانشناسی اخلاق، آشنا نماید. در این کتاب، مبانی روانشناسی تحولی که زیربنای روانشناسی اخلاق هستند به صورت تفصیلی ارائه نشده است، زیرا دانشجویان رشته‌های روانشناسی و مشاوره، به اندازه‌ی کافی می‌توانند این مبانی را در دروس دیگر تحت سرفصل روانشناسی رشد، مطالعه نمایند. با اینحال، در این کتاب سعی شده است مروری اجمالی با بیانی ساده بر این مبانی نیز صورت بگیرد.